

PAULINA A. TENDERA, JAKUB WIŚNIEWSKI

INTERNATIONAL ASSOCIATION OF EMPIRICAL AESTHETICS

International Association of Empirical Aesthetics to stowarzyszenie ogólnoświatowe, powołane do życia w roku 1965, podczas pierwszego międzynarodowego kongresu w Paryżu, przez Daniela Berlyne'a z University of Toronto w Kanadzie, Roberta Francésa z Université de Paris we Francji, Carmelo Genovese z Università di Bologna we Włoszech oraz Alberta Welleka z Johann – Gutenberg – Universität Mainz w Niemczech. IAEA jest organizacją niedochodową, wszelkie jej działania mają charakter naukowo-poznawczy i związane z określonymi celami i metodami badań.

Jak mówi sama nazwa, International Association of Empirical Aesthetics zajmuje się sferą doświadczenia i przeżycia estetycznego, badając sztukę empirycznie oraz starając się wyznaczyć metodologiczne ramy dla tych badań. Członkowie IAEA zakładają, że estetyka jest dziedziną wiedzy, która powinna być badana i opisana przede wszystkim przez psychologię (głównie o orientacji doświadczałnej). Założenie to już na samym początku ukierunkowuje wszelkie dociekania na argumentację ściśle naukową, nie dopuszczając do głosu rozważań nie związanych z „twardymi faktami”. Celem badań ma zatem być śledzenie, badanie i opisanie podświadomych procesów powstawania doświadczenia sztuki, reakcji na nią oraz estetycznego przeżycia.

Metody badania wymagają od członków IAEA podejścia *stricte* naukowego, stosuje się tu metody badawcze typowe dla takich nauk, jak psychologia i socjologia empiryczna, ale także biologia. Mają to być te same, bądź pokrewne metody, które zastosować należy przy badaniu obszaru sztuki pięknej i dziedzin jej pokrewnych.

Członkowie International Association of Empirical Aesthetics to naukowcy z dwudziestu krajów świata, którzy zajmują się szeroko pojętą problematyką psychologiczną. Są wśród nich socjologowie, muzykologrzy, filozofowie oraz badacze specjalizujący się w szczegółowych obszarach dociekań takich, jak: malarstwo, rzeźba, literatura, film, teatr. Możemy z tego wnioskować, że wśród sympatyków IAEA jest wielu artystów, a więc osób nie tylko teoretycznie zajmujących się sztuką piękną. Wymienione tu obszary zainteresowań, metody badawcze, konkretne wyniki doświadczeń dyskutowane są na forum Stowarzyszenia podczas międzynarodowych konferencji IAEA, które mają też zasadniczy wpływ na kształtowanie się opinii i wytyczanie kierunku rozwoju samej organizacji oraz dziedziny, jaką jest estetyka empiryczna.

International Association of Empirical Aesthetics uznaje zdolność człowieka do wydawania sądów estetycznych, na tej podstawie opierają się też wszelkie badania: obserwować należy bowiem różnorodność i zmienność doświadczenia człowieka wobec muzyki, poezji, malarstwa i innych dziedzin sztuki. Organizacja, chociaż zakorzeniona w idei dziewiętnastowiecznej, nie stroni też od prób zbadania współczesnych form artystycznych, takich jak animacja komputerowa. Wielość podejmowanych problemów i różnorodność kulturowa, a także bogactwo zainteresowań członków Stowarzyszenia sprawiają, że International Association of Empirical Aesthetics staje się organizacją interdyscyplinarną, badającą współczesną sztukę z uwzględnieniem szeroko pojmowanego kulturowego kontekstu.

Osobistościami, które w sposób znaczący przyczyniły się do rozwoju Stowarzyszenia i propagowanych przez nie idei, a które dziś posiadają statut honorowego członka organizacji, są obywatele Stanów Zjednoczonych, Francji, Wielkiej Brytanii, Izraela i Francji. Są to tak wybitne osobowości jak: Rudolf Arnheim, Pierre Boulez, Cyril Burt, Hans-Jürgen Eysenck, Robert Francés, Ernst Hans Gombrich, Hans Kreisler, Ralph W. Pickford, Carroll C. Pratt czy Etienne Souriau.

International Association of Empirical Aesthetics, zgodnie z tradycją, przyznaje powołane przez siebie nagrody dla uczczenia szczególnie zasłużonych badaczy. Nagroda im. Gustava Theodora Fechnera przyznawana jest za wybitny wkład w estetykę empiryczną, nagrodę im. sir Francis Galtona przyznaje się za wyjątkowy wkład w naukę kreatywności. Oprócz tych dwóch, International Association of Empirical Aesthetics przyznaje nagrodę imienia Alexandra Gottlieba Baumgartena za szczególne osiągnięcia młodych naukowców i badaczy. Wszystkie nagrody wręczane są przez IAEA co dwa lata.

Gustav Theodor Fechner (1801-1887) był fizykiem i filozofem niemieckim, współtworzył psychologię empiryczną dzięki swojej pracy nad psychofizyką w latach 60. XIX wieku. Swoim dziełem: *Vorschule der Aesthetik* ukształtował estetykę empiryczną i sprawił, iż stała się ona drugą najstarszą gałęzią psychologii empirycznej. Największym dokonaniem Fechnera było ustalenie prawa głoszącego, że przyrost wrażenia (jako subiektywnie odczuwanej różnicy) zależy od natężenia bodźca w sposób logarytmiczny. Nagroda im. Fechnera przyznawana jest od 1996 roku; od tamtej pory otrzymało ją czterech naukowców: Hans Jürgen Eysenck (1996), Robert Francés (1998), Colin Martindale (2000) oraz Pavel Machorka (2002).

Sir Francis Galton (1822-1911) angielski przyrodnik i antropolog, prekursor badań nad inteligencją, swoim dziełem *Studies of Hereditary Genius* zainicjował naukowe badania kreatywności, pracował nad statystycznym opracowaniem rozsiewu uzdolnień w populacjach. Nagroda jego imienia przyznawana jest przez International Association of Empirical Aesthetics od 1996 roku i otrzymali ją już: Dean Keith Simonton, Hans Jürgen Eysenck, Ravenna Helson oraz Nathan Kogan.

Alexander Gottlieb Baumgarten (1714-1762), niemiecki filozof, stworzył termin „estetyka”, nadając tym samym nazwę całej dziedzinie rozważań filozoficznych i badań empirycznych. Nagroda została wręczona po raz pierwszy w Takarazuka (Japonia) w 2002 roku, otrzymali ją Andras Farkas i Helmut Leder.

Nagrody te honorują Fechnera, Galtona i Baumgartenem w takim samym stopniu, w jakim honorują ich zdobywców.

International Association of Empirical Aesthetics jest więc organizacją, która sięgając w tradycję i myśl dziewiętnastowieczną, jak również koncepcje uprawiana psychologii i estetyki z początków dwudziestego wieku, odpowiada jednocześnie na pytania stawiane współcześnie przez tę dziedzinę wiedzy.

Ostatnio, w dniach 29 sierpnia do 1 września odbył się w Awinionie XIX-ty kongres International Association of Empirical Aesthetics, omawiający przeszłość kultury i komunikacji społecznej. Wszelkie informacje, na temat kongresu, jak i na temat samej IAEA otrzymać można na stronie internetowej: <http://www.science-of-aesthetics.org/>

Siedzibą IAEA są obecnie Niemcy, kontakt z organizacją można nawiązać odwiedzając powyższą stronę internetową lub pisząc na adres: University of Oldenburg, School of Human and Social Sciences, Department of Psychology, Division Environment & Culture, PO Box 2503, D-26111 Oldenburg, Gremany. Sekretarzem generalnym jest obecnie prof. dr. Holger Höge.

Władze IAEA są zainteresowane utworzeniem swego oddziału w Polsce. Trzeba przy tym podkreślić, że swoje oddziały tego Stowarzyszenia posiadają już Czesi i Rosjanie. Zainteresowanie to pada na podatny grunt – wielu polskich psychologów, pedagogów, estetyków czuje potrzebę zaprezentowania swych zorientowanych estetycznie badań nad sztuką na szerszym forum, a z drugiej strony zapoznania się z najnowszymi wynikami doświadczeń, przeprowadzanych pod egidą Międzynarodowego Towarzystwa Estetyki Empirycznej. Należy przypomnieć, że istnieje w Polsce tradycja uprawiania estetyki eksperymentalnej, w ścisłym terminu tego znaczeniu, w ramach doświadczalnej psychologii. Wystarczy tu wymienić nazwisko Władysława Heinricha. W szerszym znaczeniu tego pojęcia, do takiego sposobu uprawiania estetyki nawiązuje Maria Gołaszewska w swej koncepcji estetyki zorientowanej empirycznie. Istnieje zatem potrzeba zintegrowania wszystkich tych, którzy zajmują się w Polsce empirycznymi badaniami nad sztuką i zjawiskami jej towarzyszącymi. Badania te mają interdyscyplinarny charakter, stąd potrzeba scalenia poszukiwań przedstawicieli różnych dyscyplin nauki. Obecnie, prace nad utworzeniem polskiego oddziału IAEA podjął Ireneusz Kawecki, który pozostaje w ciągłym kontakcie z Holgerem Höge. Wszystkich zainteresowanych działalnością w ramach International Association of Empirical Aesthetics prosi się o kontakt z prof. Kaweckim (email: irka@pro.onet.pl).